

KAZALIŠNI GOVOR OSAMLJENOSTI I OČAJA

Tennessee Williams: *Noć iguane*

Redatelj: Janusz Kica

51. splitsko ljeto

Premijera: 6. kolovoza 2005.

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

S rubova izgubljenoga svijeta, čiji su protagonisti slučajni gosti nekoga jeftinog meksičkog hotela, Tennessee Williams ispisuje dramu koja ulazi u antologije američke pa i svjetske dramske književnosti. Nešto više od četrdeset godina kasnije poljsko-njemačko-slovensko-hrvatski redatelj Janusz Kica postavlja u atraktivnom splitskom ljetnikovcu (opterećenom sjenama povijesno-ideoloških sjećanja) predstavu *Noć iguane* koja će nekoliko mjeseci potom biti nagrađena Nagradom hrvatskoga glumišta za najbolju izvedbu u protekloj sezoni hrvatskoga kazališta.

Što je to u našem tranzicijsko-neurotičnom vremenu sklonu bolećivom pismu Tennesseeja Williamsa i po čemu on uspijeva nakon pola stoljeća biti kroničarom stvarnosti s početka trećeg tisućljeća? Koliko su sudbine Williamsovih usputnih gubitnika bliske našim sudbinama te na koji se način njihov očaj kao i njihovi promašeni životi ocrtavaju u zrcalima naših vlastitih promašaja? Tko je, uostalom, Hannah Jelkes danas, u svijetu u kojem su duhovne vrijednosti trajno zaklonjene i potisnute na davno izbrisane margine? I što nas vraća dramatičaru kojeg su nazivali "pjesnikom srca" kada su već dugo u modi agresivni literarni zapisi "metafizičkih mutacija" doba koje se odreklo ili, točnije, koje se srami emocija?

"*Noć iguane* drama je čija je tema, koliko precizno to mogu formulirati, kako živjeti s one strane očaja, a ipak živjeti", bilježi sam autor. Ispisuje u njoj neke od

svojih opsesivnih dramskih motiva što se okupljaju oko binarnih opozicija dobra i zla, snage i slabosti, muškog i ženskog, duha i tijela, života i smrti. Upravo je smrt ona riječ koja služi kao poveznica dramske radnje ili njezin putokaz, strah od nje upućuje na nju, i to ne samo u slučaju devedesetsedmogodišnjeg pjesnika Jonathana Coffina nego i ostalih likova koji su, iako se čini da su slučajno zalutali u hotel Costa Verde, negdje na kraju svijeta, vođeni prema njemu unaprijed zacrtanim putevima. I što su bliže smrti, to je osjećaj života jači i prezentniji, a svijest o gubitku gotovo očajnički upućuje ih na onog Drugog.

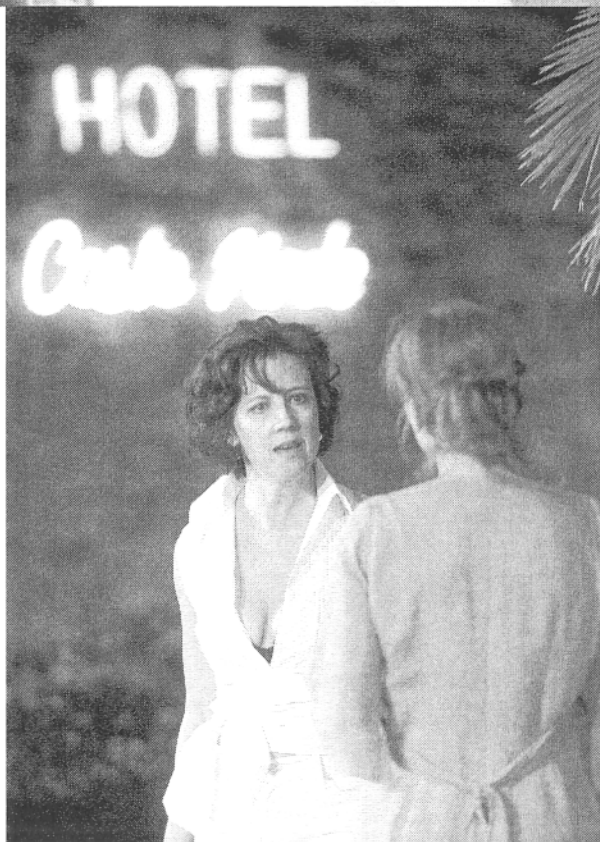
Nije slučajno da je i sam Tennessee Williams priznao kako je utjecaj Čehova na njega bio značajan, možda presudan, napose u ovoj drami. Jer, kao i u Čehovljevim dramskim zapisima i njegovi se likovi u *Noći iguane* gube u emotivno otuđenim krajolicima tragajući za nemogućom ljubavlju i nemogućom prisnošću. To su karakteri bez uporišta, protagonisti drame koja ih je zaobišla, zapleteni u vlastite nesreće što su se odvile gotovo bez njihova prisustva, u nekim drugim ili trećim planovima potrošena života kojega nisu uspjeli kontrolirati. Upravo u paralelizmu njihova suživota na pozornici (čime se i pojačava i njihova osamljenost u blizini Drugog) iščitava se i potisnuta tragedija upisana u dramski tekst čija prvotna namjera zasigurno nije bila u pukom bilježenju tragične bezizlaznosti.

Josip Genda i Alma Prica

Poput Čehova i Williams svjedoči o ljudskim sudbinama u svim aspektima njihovih (ne)predvidljivosti, trudeći se da im ne sudi, nego da s njima suosjeća. Stoga i priznaje: "Oduvijek sam sebe smatrao nepotpunom osobom i u skladu s tim uvijek me više zanimala takva vrsta ljudi, znate, ljudi koji imaju probleme, ljudi koji se moraju boriti za svoj razum, ljudi kojima su teret života i iskustva koja stječu iz dana u dan, iz noći u noć, teški, ljudi koji su vječito na rubu sloma." Takvi su ljudi, odnosno, u ovom slučaju, dramski karakteri rasuti u vremenu koje se ne sabire u mjestu što bi pripisalo smisao svemu onome što se u životu ili pak drami događa. I zbog te rasutosti, zbog te nemoći da iznađu ikakvo uporište u toj prostornoj i društvenoj konfuziji, junaci *Noći iguane* sudaraju se na verandi hotela Costa Verde, razilazeći se prije stvarnog susreta.

Rascjep što dijeli vidljivi i osjetilni svijet s, u našem teatru neuobičajenom mjerom, redateljskim rukopisom koji precizno balansira između dviju krajnosti, Janusz Ki-

Bruna Bebić Tudor i Alma Prica

PREMIJERE

TEMAT

PORTRET

FESTIVAL

RAZGOVOR

IZ RUKOPISA

IZ POVIJESTI

TEORIJA

MEĐUNARODNA

SCENA

NOVE

KNJIGE

DRAMA

ca ocrtao je prošloga ljeta u vrtu Vile Dalmacije. Uz dramaturšku pomoć Lade Kaštelan slijedio je strukturu Williamsova dramskog teksta lišavajući ga ikakva komentara što bi mu pripisao neko novo ili drukčije značenje. Umješnost Kicine režije iznalazi se ponajprije u tom vjernom slijeđenju predloška, u scenskom (i intimnom) dijalogu s njim koji uvijek obvezuje one što ga na pozornici uprizoruju da gledatelju dopuste užitak otkrivanja autorovih misli i poruka. Jer, splitska je predstava uspjela u namjeri da publici ispriča dramsku priču zapisanu u *Noći iguane* te da tu priču učini razumljivom, a potom i aktualnom u našem vremenu.

Dinamika priče ne podrazumijeva dramatičnost događanja, nego osjećaj protoka vremena u kojem su svi utopljeni ili izgubljeni, u kojem je prošlost zamijenila mjesto sa sadašnjošću, a o budućnosti se i ne govori. U tom se vremenu, koje je nemjerljivo satima, sve poništava, čak i moguća patetičnost ili oslušivanja melodramatičnosti. Emotivna nesnalaženja Williamsovih junaka u tako postavljenom vremenu specifična ritma postaju naglašenijima i poprimaju obrise sudbonosnih kriza. Kicino inzistiranje na vremenskoj perspektivi uvlači karaktere u specifičnu igru čija se katastrofičnost naizgled čini trivijalnom i svakodnevnom, a time nama bližom i razumljivijom.

Još se jedan aspekt ove predstave izdvaja kao središnji u njezinoj interpretacijskoj želji da se ne odvoji od predloška, ali da istodobno sačuva kazališnu autonom-

Tennessee Williams
NOĆ IGUANE / THE NIGHT OF THE IGUANA
Premijera: 31. Splitsko ljeto / Vila Dalmacija 06. VIII 2005.

Prijevod: BELMONDO MILIŠA
Suradnica na prijevodu: LADA KAŠTELAN

Redatelj: JANUŠZ KICA
Dramaturginja: LADA KAŠTELAN
Scenografkinja: SLAVICA RADOVIĆ
Kostimografkinja: DIJANA KOSEC BOUREK
Slikarici: ARTURO ANNECCHINO
Oblikovatelj svijeta: ZORAN MIHANOVIC

Uloge:
Maxine Faulk: BRUNA BEBIĆ TUDOR
Pedro: ZDESLAV ČOTIĆ
Pancho: MARIN TUDOR
Veležani Shannon: MILAN PLEŠTINA
Hank: JOSIP ZOVKO
Her: Fahrerkopf: NENAD SRDELJIC
Fru Fahrerkopf: TAJANA JOVANOVIĆ
Wolfgang: VICKO BILANDŽIĆ
Hilda: HELENA KOVAČIĆ
Judith Fellowes: SNJEŽANA SINOVČIĆ ŠIŠKOV
Hannah Jelkes: ALMA PRICA
Charlotte Goodall: DIJANA VIDUŠIN
Jonathan Coffin (Nonno): JOSIP GENDA
Jake Latta: ILIJA ZOVKO

Inspicijentica: ZLATA KOVAČIĆ
Asistentica redatelja: ANA DALBELLO
Asistentica kostimografije: IVA JELAVIĆ

Drama Noć iguane praičvedena je u Royale Theatre u New Yorku, 28. prosinca 1961. u režiji Franka Corsara. U glavnim ulogama bili su Patrick O'Neal (Shannon), Bette Davis (Maxine) i Margaret Leighton (Hannah).

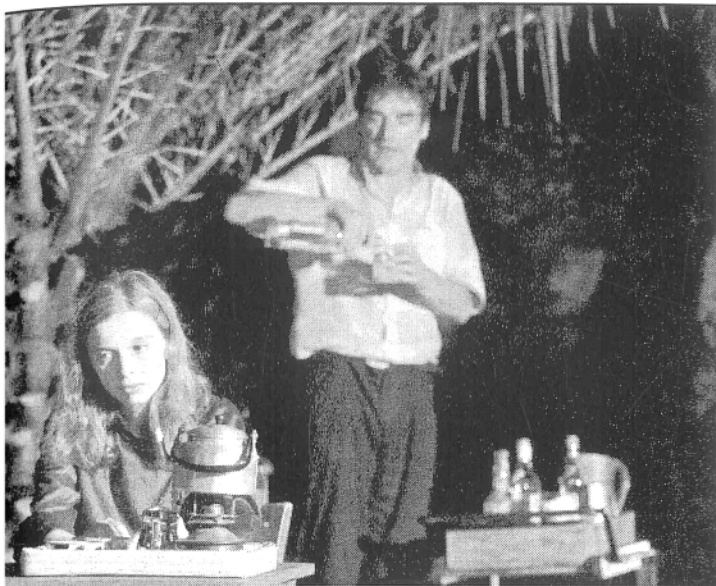
Film *Noć iguane* za koji su scenarij, prema motivima Williamsove drame, napisali John Houston i Anthony Veiller, u režiji Johna Houstona, snimljen je 1964.

U glavnim ulogama bili su Richard Burton (Shannon), Ava Gardner (Maxine) i Deborah Kerr (Hannah).

Ovo je prva izvedba Noći iguane u Hrvatskoj.

Milan Pleština i Bruna Bebić Tudor

Alma Prica i Milan Pleština

nost, a to je atmosfera. Vrt Vile Dalmacije, kojeg je scenski efektno "uredila" Slavica Radović, postaje prirodnim prostorom *Noći iguane*. Vrućina koja se osjeća i u gledalištu, zvukovi i boje, upotpunjuju sliku nemogućeg mjesta na kojem su se našli životni brodolomci i iz kojeg ne mogu pobjeći, kao u simboličkoj zamci vlastitih života. Slikovitost ambijentalnog prostora osigurava autentičnost scenskog događaja i gotovo unaprijed omogućava nesmetano odvijanje prizora, određenih (u ovom slučaju izravno) ne samo unutarnjim ili sudbinskim kretanjima karaktera nego (ili prije svega) osjećajem prostora koji ih okružuje.

Taj doživljaj atmosfere vidljiv je, primjerice, u glumi Brune Bebić Tudor koja odlično dočarava nemir Maxine Faulk, vlasnice hotela čija žudnja proizlazi ne samo iz očaja osamljenosti nego i iz nemoguće vrućine koja opravdava i njezino ludilo. Nemir, u prostoru zagušenom emocijama, određuje i neurotičnost Velečasnog Shannona u sugestivnoj interpretaciji Milana Pleštine. S druge pak strane, iznimnost lika Hannah Jelkes, koja kao da je zalutala u nezaustavljivu propast svijeta o kojem svjedoči *Noć iguane*, dočarala je stišanim tonovima, efektno, Alma Prica u suigri s Josipom Gendom, ostarjelim pjesnikom koji osluškuje dolazak smrti. No, i ostali glumci, koji interpretiraju epizodne likove, poput Snježane Sinovčić Šiškov, Nenada Srdelića, Josipa Zovka, Nikole Bilandžića, Tatjane Jovanović, Ilije Zovka. Dijane

Vidušin, Helene Kovačić... uklapaju se vješto u scensku sliku o kojoj Williams govori kao o "samotnom zatvoru unutar naše vlastite kože".

Jedinstvenost ove predstave u redu naših sve češćih glamuroznih ljetnih spektakala upravo je u njezinu kazališnom govoru koji se priklanja jednostavnosti scenskoga kazivanja i lišavanju agresivnih teatarskih znakova, u promišljanju Williamsova teksta za specifičan prostor, ali i za vrijeme u kojem nam se samo čini da emocije više nisu važne.

Bruna Bebić Tudor

